

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ

YKN Turku 13.11.2024

OKM:n ajankohtaiset

Leena Toivonen

Ajankohtaista

- TAE 2025
- Avustushaut
- Kulttuuripoliittinen selonteko, lausunnot
- Sivistyshallinto 2030

TAE 2025 1/2

29.80.30. Valtionavustukset yleisten kirjastojen toimintaan (kiinteä määräraha)

Momentille myönnetään 9 228 000 euroa.

Määrärahaa saa käyttää:

- 1) yleisistä kirjastoista annetun lain (1492/2016) ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (1705/2009) mukaisten kirjastojen valtionavustusten maksamiseen
- 2) yleisten kirjastojen erityisiin tehtäviin, valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin, kirjastojen toiminnan kehittämiseen, yleisille kirjastoille tuotettaviin valtakunnallisiin palveluihin ja kirjastoalan järjestötoimintaan tarkoitettujen valtionavustusten maksamiseen sekä yleisten kirjastojen valtion aluehallinnolle kirjastotoimen alueelliseen ja muuhun kehittämiseen aiheutuviin menoihin
- 3) yleisille kirjastoille kulttuurilehtien hankinnoista aiheutuviin menoihin
- 4) viittomakielisen kirjaston toimintaan liittyvien valtionavustusten maksamiseen.

TAE 2025 2/2

Selvitysosa:

Määrärahan arvioitu käyttö (euroa)

- Avustukset valtakunnalliseen ja alueellisiin kehittämistehtäviin 3 044 000
- Avustukset erityisiin tehtäviin, kirjastojen toiminnan kehittämiseen, yleisille kirjastoille tuotettaviin valtakunnallisiin palveluihin ja eräille kirjastojärjestöille sekä yleisten kirjastojen valtion aluehallinnolle kirjastotoimen alueelliseen ja muuhun kehittämiseen aiheutuviin menoihin 5 628 000
- Kulttuurilehtien tilaustuki kirjastoille 136 000
- Valtionavustus vangeille järjestettäviin kirjastopalveluihin 200 000
- Avustus viittomakielisen kirjaston toimintaan 220 000

Yhteensä 9 228 000

Avustushaut 1/2

- Hankeavustus yleisten kirjastojen valtakunnalliseen kehittämistehtävään, alueelliseen kehittämistehtävään, erityiseen tehtävään ja toiminnan kehittämiseen

Hakuaika: 22.10-28.11.2024

- Hankeavustus yhteispohjoismaiseen kirjastoauto toimintaan

Hakuaika: 5.11-10.12.2024

- Yleisavustukset taiteen ja kulttuurin valtakunnallisten yhteisöjen toimintaan

Hakuaika: 23.10.-26.11.2024

Avustushaut 2/2

- Hankeavustus digitaalisen kulttuuriperinnön saatavuuden ja säilyttämisen tukemiseen, yhteisiin palveluihin yleisille kirjastoille sekä museoiden digitalisaation edistämiseen
 - haku aika päättyi 1.10.2024, päätökset marraskuun lopulla (v. 2024 määrärahoista)
- Hankeavustus lukemisen ja lukutaidon edistämiseen vankiloissa - okm asettanut vuoden 2024 määrärahoista 200 000 eur avien käyttöön avustusten myöntämiseen, haku haeavustuksia.fi:n kautta 1.-31.10.2024. Päätökset marraskuulla
- Erityisperustein myönnettävät avustukset Viittomakielinen kirjasto 7.11 -12.12.2024

Muita määräraha-asioita

- Yleisten kirjastojen vähälevikkisten kulttuurilehtien vuoden 2025 lehtitilaukset ja kuntakohtainen määräraha
 - Tilaukset 17.11.2024 mennessä Prenaxille
 - Tilauksiin käytettävissä 113 350 eur, alle 200 000 as. kunnat
- Vuoden 2024 määrärahoista myönnetty 100 000 euron hankemääräraha Lukukeskukselle kirjailijavierailujen järjestämiseksi yleisissä kirjastoissa. Kirjailijavierailut järjestetään vuoden 2025 keväällä ja syksyllä.
- TAE2025: Oph:n momentille Lukutaito-ohjelmalle 700 000 eur , Haku aika 30.9.2024 – 11.11.2024
- Lukulahja lapselle -hankkeelle (Lukukeskukselle) pysyvä rahoitus 350 000 eur/v- Neuvola jakaa ja Lukukeskus valitsee sisällön

Venäjänkielinen kirjaston toiminta lakkaa

- Espoon kaupunki luopuu Venäjänkielisen kirjaston ylläpitotehtävästä tehtävästä 31.12.2024.
- Tilannekatsaus: OKM sekä Espoon ja Helsingin kaupunginkirjastojen välisessä keskustelussa sovittu, että Espoo siirtää osan aineistoa Varastokirjastoon. Aineistoa saatavissa kirjastojen kaukopalvelun kautta.
- Monikielisen kirjaston toiminnan konseptia tarkasteltaisiin vuoden 2026 aikana.

Yleisten kirjastojen alueellisen kehittämistehtävän selvitys 1/2

- Tarjouspyyntö selvitystyöstä lähetetty 4 taholle ja **MDI** valittu selvityksen tekijäksi, Selvityksen valmistuminen tammikuussa 2025
- Kohde:

Tarjouspyynnön kohteena on selvitystyö yleisten kirjastojen alueellisen kehittämistehtävän kirjastolain 8 § mukaisten tavoitteiden toteutumisesta.

- Tavoitteet:

Tavoitteena on arvioida alueellisen kehittämistehtävän tavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta, alueellisen kehittämistehtävän rakenteen ja keinojen toimivuutta sekä esittää konkreettiset kehittämissuosituksukset.

Yleisten kirjastojen alueellisen kehittämistehtävän selvitys 2/2

- Selvityksen tekijän kanssa sopimus solmittu
- Aloituskokous pidetty 06.11.
- Selvityksen toimenpiteitä: aineistoanalyysi, haastattelut, sähköinen kysely
- Tiedote/kirje tulossa AKE-kirjastolle ja alueen kirjastoille, haastatteluissa myös VAKE ja AVI edustus.

Luonnos kulttuuripoliittiseksi selonteoksi 1/2

- Hallitusohjelman mukainen, hallituksen eduskunnalle antama pitkän aikavälin strategia ja toimintasuunnitelma
- Lausuntokierros 14.10.2024 saakka. [okm:n uutinen](#)
- Visio: vuonna 2040-luvulla kulttuuri on Suomea vahvistava ja yhdistävä voima, joka inspiroi rakentamaan kestävämpää, elinvoimaisempaa ja inhimillisempää tulevaisuutta. Onnistuneen kulttuuri- ja elinkeinopolitiikan seurauksena ihmisten kokema osallisuus ja merkityksellisyys tuottavat laaja-alaista sivistystä, hyvinvointia sekä yhteiskunnallista ja taloudellista arvoa.
- Neljä pitkän aikavälin tavoitetta sekä toimenpide-ehdotukset niiden saavuttamiseksi.

Luonnos kulttuuripoliittiseksi selonteoksi 2/2

Pitkän aikavälin kulttuuripolitiikka Suomessa perustuu neljään tavoitteeseen:

1. Kulttuuri on muutosvoima: Kulttuuri on merkittävin inhimillisen toiminnan muutosvoima, koska se määrittää miten suhtaudumme ympäröivään maailmaan ja sen muutoksiin.
2. Kulttuurin tekijät ja sisällöt avainasemassa: Kulttuurin tekijät kehittävät Suomea sivistyneeksi ja kestäväksi yhteisöksi.
3. Kulttuuri on jokaisenoikeus: Monimuotoinen ja saavutettava kulttuuri on jokaisenoikeus. Kulttuuri kuuluu kaikille riippumatta taustasta, kielestä, sijainnista, iästä tai taloudellisista resursseista.
4. Kansainvälinen vaikuttavuus kulttuurista: Suomen kansainvälinen vaikuttavuus syntyy valovoimaisen kulttuurin voimalla.

Lausuntokierros

- Selontekoluonnos lausuttavana Lausuntopalvelu.fi:ssä 2.9.-14.10.2024
- Lähetettiin 499 toimijalle. Lausuntoja määräaikaan mennessä 273, Lausuneista tahoista yli puolet (59 %) oli yhdistyksiä / yhteisöjä. Kuntia ja kuntayhtymiä 20 %.
- Puolueista / eduskuntaryhmistä oli edustettuna Kokoomus, Perussuomalaiset, Vihreät, Keskusta, Vasemmistoliitto, ministeriöistä LVM, MMM, PM, STM, TEM, VM, YM, OKM (Valtion liikuntaneuvosto).
- Eduskunnan kannan jälkeen laaditaan selonteolle toimenpidesuunnitelma, jonka aikaperspektiivi ulottuu vuoteen 2040.

Selontekoluonnosta kiitetään laajasti

- Nähdään strategiana, joka tarjoaa hyvän nykytilan kuvauksen ja antaa suunnan kehittämislle.
- Laajaa osallistamista kiitetään, samoin eri hallinnon aloja läpäisevien teemojen tunnistamista (mm. kokonaisvaltainen kestävyys, ylisukupolvisuus, kulttuuriperinnön huomioiminen, henkinen kriisikestävyys).
- Pitkäjänteinen ote ja poikkihallinnollisuus saavat kiitosta, samoin arvoketjun tunnistaminen, arvonaluonti kulttuurin kautta ja kulttuurin moninaisuuden tunnistaminen.
- Yhteinen linja politiikassa saa paljon kannatusta ja monet toimijat ovat ilmaisseet olevansa käytettävissä ylivaalikautiseen toimielimeen

Vision uusi muotoilu

2040-luvulla kulttuuri on Suomea vahvistava ja yhdistävä voima, joka inspiroi rakentamaan kestävämpää, elinvoimaisempaa ja inhimillisempää tulevaisuutta. Onnistuneen kulttuuri- ja elinkeinopolitiikan seurauksena ihmisten kokema osallisuus ja merkityksellisyys tuottavat laaja-alaista sivistystä, hyvinvointia sekä yhteiskunnallista ja taloudellista arvoa.

Esitys vaihtoehtoiseksi muotoiluksi:

*2040-luvulla **taide ja kulttuuri ovat** Suomea vahvistava ja yhdistävä voima, joka inspiroi rakentamaan kestävämpää, elinvoimaisempaa ja inhimillisempää tulevaisuutta. **Onnistuneen kulttuuripolitiikan seurauksena ihmisten kokema osallisuus ja merkityksellisyys tuottavat laaja-alaista sivistystä, hyvinvointia sekä yhteiskunnallista ja taloudellista arvoa yhteistyössä muiden politiikan alojen kanssa.***

Tavoitteita kannattaa 77 % vastanneista 1/2

- 1. Kulttuuri on muutosvoima
- Kulttuuri on merkittävin inhimillisen toiminnan muutosvoima, koska se määrittää miten suhtaudumme ympäröivään maailmaan ja sen muutoksiin. Kulttuurin ja taiteen kautta käsittelemme ihmisenä olemisen vaikeita kysymyksiä tavoilla, jotka synnyttävät motivaatiota muutokseen, purkavat ennakkoluuloja, yhdistävät ihmisiä ja luovat kestäväää ja vastuullista talouskasvua. Siksi kulttuurilla on keskeinen rooli visaisten ongelmien ratkaisussa, yhteiskunnallisen muutoksen ajurina sekä demokratian ja yhteisöllisyyden vahvistajana. Tarvitsemme taidetta, kulttuuria ja kulttuuriperintöä ymmärtääksemme mistä tulemme, missä olemme ja kuvitellaksemme tulevaisuuden, johon haluamme päästä.
- 2. Kulttuurin tekijät ja sisällöt avainasemassa
- Kulttuurin tekijät kehittävät Suomea sivistyneeksi ja kestäväksi yhteisöksi. Taiteen ja kulttuurin tekijät ovat yhteiskuntamme uudistajia. Kulttuuripolitiikka ulottuu kaikille politiikan aloille sekä osaksi aikalaiskeskustelua. Kulttuuri on merkittävä elinkeino, ja kulttuurialasta on tullut arvostettua perusteollisuutta. Luovat alat tuottavat enemmän kuin valtio ja kunnat niitä tukevat, ja kulttuurialan kasvupotentiaali Suomessa on huomattava. Kulttuuri- ja luovat alat myös tunnustetaan ja saadaan aiempaa paremmin käyttöön eri hallinnonalojen välisellä pysyvällä yhteistyöllä, olemassa olevien rakenteiden kestäväällä uudistamisella ja aineettoman arvonluonnin vahvistamisella.

Tavoitteita kannattaa 77 % vastanneista 2/2

- 3. Kulttuuri on jokaisenoikeus
- Monimuotoinen ja saavutettava kulttuuri on jokaisenoikeus. Kulttuuri kuuluu kaikille riippumatta taustasta, kielestä, sijainnista, iästä tai taloudellisista resursseista. Vahvistamme digitaalista kulttuuria ja kulttuuriperintöä. Luomme ratkaisuja, jotka mahdollistavat kulttuurin harrastamisen ja kokemisen siten kuin se itse kullekin tuntuu parhaalta. Jokaisenoikeudet kulttuurissa merkitsevät, että tuemme eri kielten, kulttuurien, perinteiden ja taiteen muotojen sekä ilmaisu- ja osallistumistapojen kukoistamista. Varmistamme, että erilaiset äänet saavat tilaa kuulua, tuntua ja näkyä. Kulttuuripalvelut ovat saatavilla eri kielillä ja oikeissa kanavissa, ja eri väestöryhmien kohtaamista ja vuorovaikutusta on lisätty. Lasten ja nuorten omaehtoinen kulttuuritoiminta on tunnistettu olennaiseksi osaksi kulttuuripolitiikan kenttää.
- 4. Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurin voimalla
- Suomen kansainvälinen vaikuttavuus syntyy valovoimaisen kulttuurin voimalla. Kulttuuri ja luovat alat tekevät Suomesta kiinnostavan yhteistyökumppanina kansainvälisissä tuotannoissa. Itseisarvonsa lisäksi kulttuuri toimii myös pehmeän vaikuttamisen välineenä, ja kulttuurivienti toimii kahteen suuntaan. Näin suomalainen osaaminen lisääntyy ja verkostot laajenevat entisestään, mikä auttaa kansainvälisten ovien aukeamista uusille taiteen tekijöille ja luovalle sektorille. Kun Suomi tunnetaan aiempaa paremmin myös kiinnostavana kulttuurimaana, se luo lisää ulkomaista kysyntää, investointeja ja edistää kulttuurivientiä – mikä taas vahvistaa maakuvaamme ja rikastaa kulttuurikenttäämme. Suomen korkealaatuisesta kulttuurista ja eri alojen taiteesta osataan kertoa maailmalle kiinnostavasti. Tunnetut suuret nimet edesauttavat nuorempia tähtiä nousemaan.

Kirjastot luonnoksessa kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

- Kulttuuritarjonta: kunnat eriytyvät, kirjastoilla merkittävä rooli kulttuuritarjonnan ylläpitäjä myös pienissä kunnissa
- Kulttuuriin osallistuminen: kirjastopalveluihin ollaan erityisen tyytyväisiä ja ne ovat käytetyimpiä kuntapalveluita
- Lapset, nuoret: lukutaito ja lukeminen vahvistavat lasten ja nuorten hyvinvointia, parantavat oppimistuloksia ja antavat hyviä valmiuksia työelämään siirryttäessä. Yleisillä kirjastoilla on keskeinen tehtävä lasten, nuorten ja perheiden lukemisen edistäjänä ja kirjallisuuden maailmaan tutustuttajana sekä kriittisen ajattelun ja mediataitojen edistäjänä.
- Henkinen kriisinkestävyys ja kulttuuriperinnön huoltovarmuus: Kirjastoilla keskeinen rooli luotettavan tiedon tarjoajana kriisien keskellä

Kirjastot luonnoksessa kulttuuripoliittiseksi selonteoksi, lausunnot

- Kirjastoista on **lausuntoyhteenvedossa**:
- Kirjastojen rooli perus- ja monilukutaitojen ylläpitämisessä, yhteisöllisten tilojen tarjoamisessa, pienten kuntien tärkeimpänä kulttuuripalvelujen tarjoajana ja yhteistyön mahdollistajana korostuu lausunnoissa.

Sivistyshallinto 2030

- Käynnissä ohjausryhmä sekä yhteiset palvelut -ryhmä, digitalisaatio ja tietohallinto -ryhmä, henkilöstöryhmä ja viestintäryhmä
- Uudet virastot aloittavat 2026 alussa
- <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=OKM034:00/2023>

Digitaalisen kulttuuriperinnön viitearkkitehtuuri

- Uusi viitearkkitehtuuri kattaa OKM:n hallinnonalan kirjastot, arkistot ja museot sekä muut kulttuuriperintöaineistoja hallinnoivat muut organisaatiot
- Painotus lähitulevaisuuden yhteisen tavoitetilan luomisessa
- Taustalla:
 - Viime vuosien uusi lainsäädäntö, julkishallinnon ICT-linjaukset sekä kansallinen ja EU-tason strategiapohja
 - Keskeisten järjestelmien vakiintuminen, muuttunut järjestelmätilanne, uudet sidosarkkitehtuurit sekä tulevaisuuden tarpeet
 - Tarve vahvistaa kulttuuriperintöorganisaatioiden valmiuksia vastata digitaalisen siirtymän mahdollisuuksiin ja vaatimukseen

Kiitos!